

Izhaja vsak petek popoldne. Velja za celo leto 10 lir; za pol leta 5 lir; za tri mesece 2 liri in 60 stot. Posamezna številka 20 stot. — Uredništvo in uprava Trst, via delle Zudecche številka 3. Telefon 19-50. — Dopisi naj se pošiljajo na uredništvo. Nepriljubljena pisma se ne sprejemajo, rokopiši se ne vračajo. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone 80 mm. Finančni oglasi po 1 liru; smrtnice, zahvale, poslanice in vabila 80 stot. Oglasi trgovcev in obrtnikov po 60 stot. Plača se naprej. Oglase sprejema ins. oddelek „Dela“.

DELO

Pravi socialista ne sme biti rezervist, ampak mora biti vedno aktiven vojak svoje stranke. Kdor nosi svoje prepričanje le sam v sebi, ne koristi nič ne sebi ne svoji stvari. Prepričevati mora tiste, ki niso še prepričani.

V Trstu, dne 16. aprila 1920

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE V JULIJSKI BENEČIJI

Leto I. - Štev. 9.

Ali je proletarijat zrel za revolucijo?

Vsi odkriti in prikriti nasprotniki sedanjega svetovnega proletarskega gibanja, nasprotniki proletarske revolucije in proletarske diktature, pripovedujejo venomer, da ni še proletarijat zrel, da ni še kos orjaški nalogi, ki ga sicer upravičeno zahtevajo, da ne more še sprejeti vaji človeške družbe v svoje roke. Pri teh ljudeh, pri teh nasprotnikih vsakega resničnega in resnega proletarskega napredka, je globoko v njihovih dušah ukoreninjeno prepričanje, da je tudi sedanjí proletarijat oni večni in veliki otrok, ki ne more naprej brez meščanskih voditeljev, ki ne more v novi svet brez onih, ki naj mu svetijo pot z žarečo baklo svojega voditeljskega znanja, z baklo svoje voditeljske inteligence. In mi pravimo, da ni več tako. Proletarijat je dorasel in hoče in mora naprej sam, naprej kamor ga vodi moč razmer, kamor ga vodijo pogoji vsega zgodovinskega razvoja. Kdor sodi, da je proletarijat še nezrel, da ni še sposoben za to, da sprejme družbene vaje v svoje roke, zani pa ni prostora v vrstah zavednega proletarijata. Danes, pravimo, je proletarijat popolnoma zrel, da lahko izvrši svojo zgodovinsko nalogo, svojo zgodovinsko dolžnost. Dejstvo, da proletarijat to nalogo dejansko že izvrši in da so dani vsi oni pogoji po katerih mora to nalogo izvršiti, je pač najboljši znamenje njegove zrelosti.

Oni, ki trde upravljanje trdovratno — kakor da so plačani za to — da proletarijat ni še zrel, pripovedujejo z enako trdovratnostjo tudi, da zgodovina ne pozna skokov. In naj si bo, da imajo prav, ne bi smeli dotičniki pozabiti na drugo dejstvo, ki pravi, da ona zgodovina, ki ne pozna skokov ne more niti dovoliti, da bi dozorrel za vsak eventualni napredek in za vsak eventualni preobrat le en del pogojev, dočim bi moral ostati drugi del pogojev še nezrel in nesposoben slediti vzrokom iz prvega dela pogojev se porojenega napredka in preobrata. Tak napredek ne bi bil sploh noben napredek, ne bi bil noben preobrat. Vsak resničen napredek in vsak resničen preobrat v človeški družbi je vedno produkt splošno dozorelih razmer. Ako torej ni še zrel proletarijat, tedaj ne bi smeli biti zrel niti drugi pogoji, iz katerih naj se porodi preobrat. Zgodovina ne pozna v tem oziru nobenih predrav. In danes vidi lahko vsakdo, ki se ne bo zakopal v svojo trdovratnost, da tako kakor stvari stoji, ne morejo ostati. Nekaj se mora zgoditi, ali se vrne v predvojnega kapitalističnega razmerja, ali se napotimo v komunizem. Tako kakor živimo danes, ne moremo naprej. Toda vse kaže, da moramo stopiti na pot, ki vodi v komunizem. Meščansko gospodarstvo je v razpadu. Poleg tega ima meščanstvo na razpolago nobenih sredstev več za to, da bi vzpostavilo svoj prejšnji gospodarski red. Ona sredstva in one sile s katerimi je meščanstvo razpolagalo, mu ne služijo več in ni več ga ne obdajajo. Meščanstvo nima več nobene oblasti nad delom in nad delavstvom. Niti nad kapitalom samim nima več one oblasti, ki ji je imelo pred vojno. Države, ki temelji meščanskega gospodarstva in njegove politične oblasti, se majoje kakor da so razjede in razjede od one proletarske sile, ki so jo hotele usušiti za vedno. Spočiv proletarijat se je zdrnil. Vse kar je bilo odvisno od meščanstva, prehaja polagoma v odvisnost proletarijata. Delavstvo ima v rokah ono orjaško moč, ono orjaško silo, s katero lahko vse uniči in vse lahko ustvari. Večji in boljši pridelek za življenje potrebnega blaga je odvisen od delavstva in kmetov. Od delavstva in kmetov je odvisen obstoj držav in je odvisno blagostanje državljanov. Niti mednarodna politika sedanjih držav ni več popolnoma v rokah buržoazije in njenih vlad. Razmere so dvignile proletarijat, da danes lahko vrši svoj pritisk tudi na zunanjo politiko svojih držav. Vseled tega proletarskega pritiska so bile posamezne države prisiljene, da so izpremenile svoje stališče napram komunistični Rusiji. Morala se je udati Anglija in morala se je udati Italija. Morale se bodo udati tudi druge države. Pelletina vojna je zlomila verige, v koje je bila uklenjena dolga leta sila proletarijata. Danes je ta sila svobodna in vrši na vse življenje, na vse razvoj razmer oni pritisk, ki ji je dan po naravi. Jabolko za jabolkom pada polagoma v naročje in v oblast proletarijata. Kapitalizem je postal suženj svojega sužnja. Proletarijat ga je ukopal v svoje verige in se sedaj pripravlja, da mu zada smrtni udarec. To so jasni znaki, ki govorijo, da so dozoreli vsi pogoji, po katerih mora priti vsa oblast v roke proletarijata in da mora prevzeti proletarijat nase odgovornost novo nastalih razmer. Ako so pa zrel vsi pogoji, tedaj ni dvoma, da je zrel tudi proletarijat, ki je ravnotako sad splošnih razmer, kakor so sad splošnih razmer vsi drugi v zgodovini in po dogodkih dozoreli pogoji. Vsaka smrt hrani v sebi kralj novega življenja, vsaka smrt naredi prostor novemu življenju. Po smrti feudalizma je prevzelo meščanstvo oblast v svoje roke. Znamenje, da je bilo zrelo. Ako ne bi bilo zrelo in sposobno, da izvrši to svojo zgodovinsko nalogo, ne bi bil feudalizem še umrl. Po smrti kapitalizma bo prevzel oblast v svoje roke proletarijat. Zakaj kruto bi bilo maščevanje zgodovine nad človeštvom, ako ne bi pripravila ob smrti enega razreda, ki je imel oblast v svojih rokah, vse potrebne pogoje drugemu razredu, ki naj prevzame vaje nove družbe v svoje roke. Proletarijat je naraven dedič kapitalizma. Dedščina pa bo prevzel ne tedaj, kadar bo po naukih meščanskih filozofov dozorel, marveč tedaj, ko bo kapitalizem poginil. In tedaj bo tudi proletarijat nedvomno zrel.

Seveda ne smemo meriti zrelosti proletarijata po razmerah v katerih živimo. Proletarijat ne bo nikdar zrel, ne bo nikdar sposoben, da vodi meščansko družbo. Te sposobnosti tudi ne potrebuje in bi bilo popolnoma odveč in nes pametno, ako bi se lovilo zanj. Zrelost in sposobnost proletarijata bo primerna družbi, ki si jo bo sam ustvaril. Nebroj ima dokazov, ki pričajo že danes, da dozoreva razvoj proletarijata v smeri, ki ga usposobi za voditelja in ustvaritelja nove družbe. Četudi prezmemo delo, ki ga je izvršil oni ruski proletarijat, ki je bil smatran kot najbolj zaostali in, ki si je znal urediti v skromnih dveh letih svoje revolucije že precej stalne razmere, se vrše pred našimi očmi dogodki in poskusi, ki pričajo o zrelosti našega industrijskega in poljedelskega proletarijata za nove življenjske pogoje. V provinci Bolonje je bil poljedelski proletarijat brez dela, dočim je ležalo ogromno polje neobdelano, ker niso hoteli dati veleposelstnikih delavcem onih delavnih pogojev, ki so jih delavci zahtevali in potrebovali. Tedaj so poljedelski delavci okupirali ona polja in jih pričeli obdelovati na svoj račun. Obdelovali so jih in jih še obdelujejo tako vzorno, da slu-

žijo ona polja za zgled drugim. Okupacija polja se je izvršila po samih delavcih, brez voditeljev po načrtu, ki so ga izdelali delavci sami. Niso izvršili nobenih vandalizmov. Delo se vrši po načrtu, ne da bi nastali nikakršni neredi. Sedaj se pripravlja delavstvo, da si prisvoji še druga polja. Pripravlja orodje, gnojila, semena in kar je še potrebnega. Kadar bo vse pripravljeno, se bo izvršil upad na nova polja. Drugod v Italiji so delavci okupirali razne tovarne, v katerih delajo danes na svoj račun. Tudi delo v teh tovarnah je vzorno. Brez paznikov, brez ravnateljev, vrši vsak posameznik svojo dolžnost. Le obratni svet, sestavljen iz tehnikov, uradnikov in delavcev vodi podjetje naprej v smislu strogo komunističnih načel. V vseh teh prilikah se je pokazalo delavstvo, da je kos svoji nalogi, da je zrelo za take nove razmere. — Tudi način po katerem se pričena borila proletarijat proti kapitalizmu in njegovim institucijam, priča o zrelosti proletarijata. Danes proletarijat se ne obrača več do kapitalističnega meščanstva s prošnjami. Danes zahteva svoje pravice in si jih enostavno vzame, ako se mu jih ne da. V Italiji so že v več mestih stavili delavci delodajalcem nove plačilne pogoje. Zraven so delavci došli, da se o pogojih ne more razpravljati. Ali jih delodajalci sprejmejo takšne kakor so jim bili predloženi, ali pa stopi delavstvo v stavko. Kakor ne more proletarijat razpravljati o cenah kadar kupuje blago, tako tudi ne mara, da bi delodajalci razpravljali o ceni, ki jo zahteva delavstvo za svoje blago, za svojo delavno silo, ki jo prodaja delodajalcem. V mnogih krajih nočejo delavske strokovne organizacije paktirati z organizacijami delodajalcev, marveč direktno s posameznimi delodajalci. Delavstvo, kjer je močno, noče več priznavati organizacij delodajalcev. Na drugi strani se množe delavske stavke radi zahtev, ki so strogo revolucionarnega pomena. Tako je stopilo delavstvo v Turinu v stavko, ker ovirajo delodajalci obratnim svetom, da bi vršili ti svojo popolno dolžnost. — Ako torej čuti proletarijat v sebi moč, da napada kapitalizem od vseh strani, je pač dovolj jasno znamenje, da je ta proletarijat zrel, da je pripravljen na nove naloge, ki ga čakajo po eventualnem preobratu. Da ni zrel, ne bi imel v sebi niti one napadalne sile, s katero nastopa v boju proti buržoaziji. Proletarijat izkopa buržoaziji grob. Izkopava ga zato, ker čuti v sebi vso ono sposobnost, ki je potrebna, da ustvari na svetu nove razmere.

Seveda je to neprijetno onim meščanskim in polmeščanskim krogom in voditeljem, ki niso bili vajeni take proletarske nepokorščine, take proletarske samostojnosti. In ker niso v stanu, da bi ustavili tok tega silnega proletarskega prebujanja in vstajanja, so iznašli bajko o proletarski nezrelosti in zraven se še nezmislno pripovedovali, da bi moral narediti proletarijat svojo revolucijo kadar bo moral — skladistična polna vsakovrstnega blaga in kadar bo vladalo splošno blagostanje. Ako bi čakal proletarijat na ono zrelost o kateri govorijo meščanski filozofi, bi pač lahko čakal do sodnega dne in se ne bi dobil zrelostnega izpričevala. Revolucija, ki se nahaja v polnem teku, ni sad volje posameznikov, niti sad volje posameznega razreda. Ona je sad kritičnih razmer, ki jih je ustvaril kapitalizem in se razvija kakor dozorevajo pogoji, ki vodijo strogo logično in naravnim potom do poloma kapitalističnega sistema, do socialnega preobrata. Fantasti in utopisti niso oni, ki pojmujejo revolucijo v tem smislu in, ki se pripravljajo na dogodke, ki morajo slediti neizprosno sedanjim gospodarskim razmeram, marveč oni, ki si domišljajo, da je mogoče socialno revolucijo „narediti“ in sicer „narediti“ tedaj, ko so skladistična polna, ko je na svetu splošno blagostanje, ko torej niso dani nikakršni revolucionarni pogoji in nima nihče niti namena, niti koristi, niti volje, da bi izkoristil v revolucionarni svrhe nerevolucionarno in protirevolucionarno splošno blagostanje. Za tako revolucijo, za revolucijo meščanskih in reformističnih sanjčev, ki si domišljajo, da hodi svet po njihovi volji in da je pokoren njihovim ukazom, za tako revolucijo, seveda, proletarijat ni zrel in ne bo zrel nikdar. Ali, ako so zreli — in so zreli — vsi zgodovinski in gospodarski pogoji, po katerih mora priti do katastrofe kapitalizma, ki ji sledi socialni preobrat, tedaj ni več nobenega dvoma, da je zrel, da mora biti zrel tudi proletarijat, ki je sam del onih splošnih pogojev, ki tak preobrat omogočijo in ustvarijo.

Naše zaupanje in naše prepričanje je neomajno. Verujemo v proletarijat kakor verujemo v socializem. In verujemo, sledeč strogo naravnim zakonom, v zrelost proletarijata. Naj pride, kar mora priti, kadarkoli, bo proletarijat na svojem mestu in mi bomo z njim.

Na Dunaju

IZ SOVJETSKE RUSIJE

Sovjetska Rusija je na vsej črti zmagovala v Evropi; zadnji ostanki reakcionarnih čet zapuščajo zdaj tudi Krim, zadnje upanje generala Denikina. Na poljski fronti ni večjih dogodkov. Poljski se itak pripravljajo, da napadejo češko-slovensko fronto. Kako si poljski žilobiti predstavljajo vojno na dve fronti vprito svojega izesanege ozemlja, je velika zagonetka. Sovjetski Rusiji to ne more delati sivih las. Pač pa vstaja na skrajnem vzhodu mladi ruski ljudovladni nov, oziroma že star sovražnik, to je Japonec, ki gnan po svoji imperialistični politiki po-sega z zločinsko roko po ruski zemlji.

Japonska hoče ukoliti vzhodno Sibirijo pod svojo železno pest. Izgovor ima za tako postopanje zelo cene: boljševizem je treba zatreti, in sicer so japonski — življenjski interesi, da tako nastopa. Treba brati Korejo, Mandžurijo in Mongolijo, ki vendar spadajo v območje japonskega imperijalizma. Če velja jo „življenjski interesi“ za Reko, veljajo seveda tudi za Korejo, Mandžurijo, Sibirijo itd. — zemljevid je obsežen dovolj za take — interese!

Tako so Japonci nastopili z armado, ki šteje 100.000 mož. Nastopili so po azijsko, torej pravni boljševizem. Požigajo, opustošajo, ubijajo; vse v imenu — kulture in „interesov“. Če bo ta pohod tudi v bodoče uspešen, bomo videli. Dvomimo pa.

Kljub svojim zmagam pa je sovjetska Rusija danes ravno tako pripravljena k sklepanju miru kakor včeraj. Ali, kako hoš v miru živeti, ko pa imaš prepričljivega sosedo? Takrat je entente poglajala „svetke“ Poljske v boj proti Rusiji. Poljsko vojsko je organiziral francoski general Foch z obilico francoskih častnikov. Francija, nekdo domovina svobodne, žene nezavedne poljske, litvinske, estonske kmete in delavce proti lastnim bratom v boj, da zažudi pravo svobodo! Sicer so te čete udobije prav krepek nauk s strani sovjetske vojske. V poljskem delavstvu pa je ob tej priliki tako zavrelo, da se je zdelo poljski vladi potrebno očitno poudariti svojo pripravljenost do sklepanja miru. —

Ob tej priliki je dejal Lenin: „Mi nočemo preliti krvi delavcev in vojakov za kosček zemlje, esobito pa ker, če se temu kosčku odrečemo, to gotovo ne velja za večno. Nekdo bodo vse te države sklenile z nami drug, nov mir.“

Zmaga komunistične stranke v Jugoslaviji

Poročali smo že o nepričakovanem uspehu občinskih volitev v Jugoslaviji, pri katerih je več mest popolnoma prešlo v komunistične roke. Danes ponatisemo v ilustracijo sledeči članek „Nove Istine“ z dne 21. m. m.

„Ni stotine naših urgov leželo je i leži još i danas po tamnicama i kazematama. Glas nevno sudjenih, batanah i marčarenih komunističnevo polnena rudička krv još i danas vapi u nebo i zove — Pravdu! Na stotine naših drugova bilo je konfirno, internirano, na najgorje načine mučeno, a konačno došla je prijetnja da će nam vodstvo parije otpremiti na interniranje v Lokurm! Sinovi Mraka, Zločina i Eksploatacije pokušali su sve da silom unište djecu Novoga Doba, da ubiju i dotuče sinove Sunca, Svetla i Slobode. I što im ne uspeva tamnima, nagajkom — negvama i verigama — kufali su u zadnji čas ka postignu obmanom, prevaram i lažu. U stotama hiljada letaka, brošura i novina rigali su iz bezdanske provale buržoazne moralne kloake na nas i na naše vodstvo sve moguće laži. Kad nas nisu mogli uništiti silom — kufali su da nas slome i sateru laži! Proglasiše nas ubojicama, palikama, tatovima, srpskim agentima, austriskim placenicima buržoazije, haljama, topovima, svindlerima! Nema podlosti i klevete, koje nisu sasuli na našu partiju i na naše vodstvo. Bankokatske debele blagajne spasune su — milijuni su bačeni na izbornu tržistu, kupovali su izborne glasovnice i plaćali po hiljadu, a pri koncu i po više hiljada za jednu izbornu iskaznicu! Bije li teror, jezuitsko makijavelso laganje, novac, automobil, fijaker — nudjenje i obećanje — sve je to služilo jednoj, jedinstvenoj svrsi, jednom cilju — da se silom grbaču proletarijatu grada Za reba, da se onemogući proletarsku pobjedu! Savremeni Herakl, Kiklop i Kolos — nesavladivi naš Kraljević Marko, Proletariat grada Zagreba dočekao je sve navale mirno, hladnokrvno i sa smjehom prezira, kojim pobjednik giba na pobjedjenju strivaju i pobjedimo.“

Pobjeda je naša!

Pod našim nogama se cereka zgaženi Julaškar ot — socijalšpjun. Pod našim nogama škrip zubima razbijene glave buržoaska hidra! Svi su se oni upeli da nas dotuku, da nas ubiju — no mjesto našega poraza, mjesto naše smrti koju su nam propovedali da za danom, mi smo iz carstva prezrenih nepoznatih, mi smo iz carstva mrtvih ustali sa narodnim Lazarom, da živimo život vječni, da živimo život svobode, bratstva i jedinstvo. Pobjeda je naša!

Prva kula iz koje je do sada vladala buržoazija nad proletarijatom grada Zagreba — provalljena je, šančevi su porušeni, pa i ako je još u cijlosti nismo osvojili — uspjeh je golem! U borbi za vlast naš su borci provalili u protivnički logor i proletarijat ne smije i ne će mirovati sve dotle dok ih odane ne ofjera posvema kao i sa državne vlasti!

Ulazci u izbornu borbu naša stranka nije rano obećavala brda i doline, ni raja na zemlji. Mi svi dobro znamo, da se dotle, dok se država u vlast u rukama buržoazije, može vrlo malo učiniti u gradskoj općini u korist širokih slojeva naroda! Nu unatoč toga udjomo u izbore da obavimo generalnu smotru proletarijata grada Zagreba, udjomo da probudimo uspavale i ojačamo klasnu svijest proletarijata, udjomo da probudimo revolucionarni duh naroda i organizujemo mase za Veliki Dan, za Veliki Blagdan, za Veliki Cin, kad ćemo pod Crvenim Zastavama uz tajnuj milijunskih bataljuna čitavoga čovječanstva slaviti u diktaturu proletarijata — Pobjedu svesvestskog Komunizma. Pobjeda je naša! Ako smo danas pobjedili djelomično — sutra li u najbližje vrijeme pobjedit ćemo potpunoma!

Izborna borba, koja se danas vodila u Zagrebu na 30 biračista — bila je posvema neobična i nova za grad Zagreb. Ulice su grada pune naroda, a prevlast na njima vrši — Komunistična Partija.

Sve ulice, svi izlozi — oblijepljeni su našim letacima. Zagreb je crven, Zagreb je komunistički, Zagreb je proletarski, Zagreb je naš! Pobjedimo! Gore srca radni narode grada Zagreba!

Kandidati Komunističke Stranke, koji su na današnjim izborima izabrani gradskim zastupnicima jesu sljedeći:

1. Radošević Mijo, odvjetnik
2. Belić Svetozar, priv. činovnik
3. Bernemisa Vladimir, novinar
4. Kajta Mirko, zid. radnik
5. Kaurić Slavko, priv. činovnik
6. Ovčarić Josip, tipograf
7. Buntak Franjo, kroj. radnik
8. Cvijić Živko, priv. činovnik
9. Glavač Tomo, kroj. radnik
10. Horvatin Kamilo, bank. činovnik
11. Marjanović Petar, tipograf
12. Murčić Julius, kotlar. radnik
13. Kunšić Adolf, brav. radnik
14. Sokolić Ivan, stol. radnik
15. Stunković Josip, tipograf
16. Pfeifer Vladimir, priv. činovnik
17. Tjuban Marko, ratar
18. Čabrajev Gijuro, zid. radnik
19. Wolf Gjoro, brav. radnik
20. Malek Nikola, kroj. radnik

Komunistične zmage v Jugoslaviji

Na drugem mestu govorimo v današnji številki o komunističnem viharju, ki je tako nepričakovano a silovito zaplaval o priliki občinskih volitev na Hrvatskem. Da bi te vragi gospoda je ostala brez sapel! Malo potrpejli, tudi v Sloveniji bodo razni Žerjavi in Brejci odprli širom usta, ko započeno volitve, in dr. Tavcar bo mesto „očetovskih poslanice komunističnemu dijaštvu“, zapel ono staro meniško: „O Jezžeš ino Marija, potroštajte moje srce!“

Dobro pa je tudi za našo gospodo, ki upa slepiti naše ljudstvo tostran demarkacijske črte z raznimi bajkami, da nevedemo nekaj uradnih številk. Morda bo gospoda vendarle vsaj moke priznala, da bržkone ne bo več „delala vremena“ niti tukaj, dasi porablja svoje časopise v to, da drži naše ljudstvo glede dogodkov v Jugoslaviji čim bolj v temi.

Evo, desedaj znani izidi občinskih volitev na Hrvatskem.

Občinskih zastopnikov so si priborili komunisti v sledečih mestih:

Zagreb	20	Čerkvenica vsch.	12
Osijek	20	Selce vsch.	12
Virovitica	13	Podvinje vsch.	12
Vukovar	12	Dolnja Stubica	9
Karlovac	41	Vinkovci	9
Požega	8	Dugaves	16
Senj	3	Našice	6
Sisak	3	Varoš	8
Križevci	8	Sljaj	6
Zemun	11	Valpovo	8
Koprivnica	1	Gurgenovac	2

To so dosedaj znani izidi. Nadalje število bomo približili, ko hitro nam bodo znane.

Razgrnite rdečo zastavo!

Jadransko vprašanje

Minuli teden so imeli nacionalistični prenapetosti tostran demarkacijske črte zopet svojo vibrirajočo urico senzacionalnih vestí. Ah, kako je oni klopoteč, ki mu pravijo srce, zopet „drhtel“ po vseh onih najnovejših novicah, ki jih je tostrana in onostrana buržoazija vrhla zopet v svet, da dvigne nekoliko otopelo zanimanje, da v stotih „ogreje srca“, da — se ji posreči tista špekulacija, ki je bila one dni ravno na dnevnem redu. Menda se ji je posrečila, ker zdaj je zopet vse tiho in vse v redu.

V svet je namreč prodrla zopet neka „tajnost“, po kateri ni nihče vprašal, tajnost, da se baje že tedne sem vrše direktna pogajanja med oficijelno Jugoslavijo in oficijelno Italijo. In hkrati je bil „iziden“ ves program, na podlagi katerega se baje vrše ta pogajanja, cizirano mešetarenje. Kdo je vse to izdal, in čemu? Ne ve se prav. Ali po nacionalističnih listih je takoj završal preprič, ki ima to prednost, da se sklada ne samo po vsebini, temveč tudi po besedah obeh pripravljajočih se strank. „Mi Reke ne damo; mi kralje kupčije ne sklenemo!“ — tako si bral v jugoslovanskem in ravno tako v italijanskem časopisu; tako, da bi glasilo slovenske nacionalistične stranke lahko čisto enostavno prevedlo one „globoko zasnovane članke“ italijanskega nacionalističnega časopisa in — narobe. Niti naslova ni treba spreminjati; glasi se v obeh jezikih: „Mi Reke ne damo!“

Jeli gospodi res resno s to stvarjo, ali pa hoče s takimi „razkritji“, ki se od časa do časa dosledno ponavljajo, doseči kaj drugega? Zdi se, da bo tako, ker slednjič so končali tostranski in onostranski komentariji k temu najnovejšemu razkritju s povsem slinim refrenom: „Reke ne damo, vendar v gotovih slučajih, in če je res neobhodno potrebno, bi se dalo tudi o Reki razpravljati in z Reko kupčevati.“ Prevedli dragi bralce! Ta stavek v italijanski jezik in sprejet bo v vsakem italijanskem nacionalističnem listu. Pa da se buržoazija ne razumeva dobro? Lepšega sporazuma ni možno želeli!

Cemu potem meče gospoda take in slinčne novice med ljudstvo? Razburjati hoče, ker „ljudsko mnenje“ je še vedno dobro plačan faktor na politični borzi, ki polni buržoaziji itak že prepolne žepa.

Ljudsko mnenje? Da bi gospoda vedela zanj! Sicer dobro ve, kaj ljudstvo meni, ali gospoda si še vedno domišljajo, da ima moč vplivati na to mnenje, potem — časopisja namreč, ker to je za gospodo danes še najbolj varno. In med sto idealisti je vedno gotov odstotek, ki v odkritosrčnost takih senzacionalnih vestí verjame, ter sprejema z navdušenjem vase mišji strup preračunljene perfidnosti. Kaj ljudstvo meni o vsem tem; namreč delavno ljudstvo? Sodrug Kranc iz Opatie je tej in oni buržoaziji dovolj jasno povedal na X. zborovanju Delavskih konsumnih zadrug v Trstu, ki se je vršilo te dni. Dejal je v hrvaškem jeziku:

„Mi smo predmet prepira dveh imperijalizmov, ki o njih še ne vemo, kateri bo zmagal. Vsekakor pa, naj se izteče naša zadeva kakorkoli, izjavljam že danes, da bomo stali vam (delavstvu) rama ob rami v vseh skupnih borbah za emancipacijo proletarijata!“

To so jasne besede in niso narobe prve odkar obstoja „Jadransko vprašanje“. Take in slinče besede je italijanska in jugoslovanska buržoazija čula že ponovno in tudi brala jih je v slovenskem in italijanskem delavskem časopisu. In vendar si domišlja ta buržoazija v ginenosti svojega bratskega objema, da danes še lahko izgraja mase proti masam in bo-

disi na podlagi — senzacionalnih razkritij, ki jim nihče ne verjame več.

„Jadransko vprašanje“ bo rešeno nekoč, kakor vsa druga slinča mednarodna vprašanja, in dobro bo rešeno, ali rešila ga ne bo buržoazija, ne italijanska, ne jugoslovanska; temveč rešilo bo to zamotano vprašanje, ki že poltrugo leto oblači politično obnebe, delavno ljudstvo, italijansko in slovensko. In rešitev bo enostavna, kratka in temeljita.

Do tedaj pa — prosimo, da se še bolj ne smešče z raznimi senzacionalnimi vestmi o svoji kraljvi kupčiji, ki nima ničesar opraviti s pravično pogodbo med narodi.

Reške prilike

Glej, glej! Z mogočnimi glasovi jerihuntskih trobelj je bil spremljan v Jericho, t. j. v Reko, danes pa se zgražajo ravno iste troble nad svojim „junakom“. Saj ni minulo niti leto dni, kar je D'Annunzio v ime Italije zasedel Reko; in tedaj je vladalo navdušenje, ki si mu ga iskal zaman para v italijanskem nacionalističnem časopisu, med „zlato“ mladino, esobito žensko. Kaj pa je pripravilo „junaka“ ob kredit in to tako hitro? Res je, poteklo je skoro leto, in D'Annunziojev poizkus se je sila slabo obnesel; Reka je v teh mesecih naravnost izkpravlela. Izkpravle pa je tudi D'Annunzio. Pesnik ni rojen za politiko, posebno če se mu okrog vsakega škrica sukne obesi po cente težak pratež z idealnostjo špekulirajočih ljudi. Vrag naj z njimi obračuna; D'Annunzio ni znal! S samimi promenadami in polupolitičnimi veselicami je težko vladati afaristično trgovsko mesto. To je D'Annunzio razumel slednjič, ko ga je že vse zapustilo, kar je dotlej špekuliralo in grešilo na račun njegovih pesniških poltov.

Mož se nam smili; saj napaden ni niti tolikaj, kakor pesnik je celo prvovrsten, ali — politik to ni bil in ne bo nikoli in ni niti danes, ko nameruje proglasiti Reško republiko s posebno, od njega izdelano konstitucijo.

Kako pa to? — boš vprašal potrpežljivi bralce. Ravno tako smo vprašali mi našega obvestitelja, ki se je zatekel te dni v naše uredništvo.

„Brez drugega“ — je bil odgovor — to nam je D'Annunzio sam povedal. Svobodno Reško republiko hoče imeti. In statute te republike nam je tudi pokazal. In prebral nam bi jih do konca, da niso izjavili svoje inkompetence, češ mi se ne moremo izjaviti danes ne za, ne proti tej namerovani konstituciji. Sicer pa se spomnimo, da se glasi prvi odstavek statuta: „Kdor ne dela, ne je.“

Zaboga — Lenin!

„Bodisi tudi Lenin, ki ga danes prepisuje D'Annunzio, zato prvi odstavek nove, bodoče Reške konstitucije niso niti tako napadni. Za sledeče ne jamčimo, ker jih nismo čuli, oziroma smo odklonili poslušati njihovo besedilo. Sklep je, da hoče D'Annunzio proglasiti v kratkem Reko kot svobodno republikansko mesto. Zato je zadnje dni iskal dotik z delavsko stranko v Reki, t. j. s socialističnim proletarijatom.“

Vest je tako senzacionalna, da bodo ob nji prežvekovali nacionalistični dnevniki ves teden in še čez. Mi pa menimo, da je pesnik D'Annunzio, če res ravna v dobri veri, čemur bi skoro pritrldil, stopil korak, a le en sam korak, naprej k rešitvi reškega vprašanja.

Reško vprašanje je namreč mednarodno vprašanje in bo edinole rešeno sporazumno z Rečani samimi, odnosno s sporazumom italijanskega in jugoslovanskega proletarijata. Vse kar se določi pred tem, je jalovo in nima obstanke!

Krvavi dogodki v Italiji

O krvavih dogodkih v Persicetu in Decimi v Bologniskih pokrajini smo v kratkem poročali že v zadnji številki. Pri tej priliki se je izkazalo, na kak način nameruje buržoazija od sedaj naprej postopati proti vsakemu delavskemu gibanju, namreč z nasilstvom, ker si drugača sveta ne ve več. To je geslo izdano od zgoraj, in če to pomaga, dobro; če pa pomaga ne bo, potem je itak vse izgubljeno. Buržoazija pa se je menda prehitro podala na preopolzko pot in to ji utegne bržkone hudo škodovati.

Danes, ko so se duhovi že nekoliko umirili, je možno sestaviti na podlagi nesumnjivih prič dogodke, ki so povzročili hudo vnetje med proletarijatom v Bologni in hkrati vedno splošno stavko, ki se je jedva sedaj polegla.

Direktno odgovornost za vse klanje, ki je zahtevalo desetorico brigad in mnogo več, celo smrtno ranjenih, nosi brigadir karabinerjev Anton Feletti, (oziroma Feletich), človek rojen v naših gorah, a nezavedno preopit buržoazijske ideologije.

Ta brigadir je bil z dvajsetimi svojimi tovariši službeno prisoten pri nekem shodu kolonov v Decimi pri Persicetu, ki se je vršil na tamnjem solskem dvorišču. Zastopal je vlado sicer nek komisar z imenom De Carolis, ali ta mož menda ni sodil prav na svoje mesto, ker je kaj kmalu prevzel vodstvo shoda in poznejšega klanja brigadir Feletič v svoje lastne roke. Na shodu je bilo krog tisoč kolonov. Govorila sta zaporedoma govornika Oomastri in Campagnoli. Že pri govoru prvega govornika si je gospod brigadir privoščil, brez ozira na prisotnega komisarja razne medklice. Iz organa javne varnosti je postal enostavno sozborovalec, ne da bi komisar temu kaj oporekal. Ko pa je za Campagnolijem prišlo govoriti Campagnoli je brigadir naravnost podvil. Ob nekem stavku govornika mu je nastavlil ob prsi najbolj enostaven argument, t. j. nabiti samokres, iz katerega je pričel tudi streljati, v solsko strogo sicer najprej a potem kljubu intervenciji komisarja De Carolisa naravnost v Campagnolija, ki se je zgrudil na tla, in ki ga je potem na tleh ležečega prebodlo še z bajonetom parkrat.

Nato so karabinjerji pričeli kar na slepo streljati v zbrano množico. Izstrelili so nad sto nabojev. Tako je obležalo na licu mesta osem mrtvih in trideset h

postuje za vsa pokrajina, in v kateri naj bo zastopnik osebno delavski razred. Izključiti pa je iz te komisije vsekakor vse one, ki so v delu in odnosa. Država naj blago na izkaznice izroča neposredno zadržan.

Sledilo je nato tolmačenje prof. Dramisa o poljedelskem odseku Del. združenj. Spoznali smo iz poročila, da se je izvršilo tudi v tem pogledu mnogo hvalne vredne dela, osebno med italijanskimi poljedelci. In v tem oziru moramo to delo prav iskreno pozdravljati. — Glede slovenskega dela naših kmetov pa bi želeli, da bi se ustanovil čim oziroma del poljedelskih odsekov naših Del. konsumnih združenj in med našo »Kmetijsko in vrtnarsko zadrugo v Trstu«, ki danes šteje kraj 600 združnikov kmetov ter od dne do dne širi svoj delokrog in je od svojega postanka sem iskreno zasledovala načelo spravi v sklad interese kmeta z onimi delavci. Pogreška bi bila tega ne priznati in ne upoštevati!

Sledilo so volitve, ki so dale za upravni svet sledeči uspehi: Passiggi (predsednik), Tonet, Suban, Planich, Bratina, Ritosca, Novak, Zepharlo, Quaisa, Nobile, Sema, Mauri, Concioni, Marica.

Pittoni zaključil slednjič to na razpravo tako bogato zborovanje s krasnim govorom, v katerem se spominja onih dni, ko so bile Del. kons. zadruge se v povojih, in on kot njihov ustanovitelj nekoč ni imel niti 50 kron v žepu, da plača račun prvih nakupov. Danes pa večmilijonski promet! Živa vera v dobro stvar je rodila moč, in danes gledamo na uspehe, ki bi o njih pred šestnajstimi leti nihče ne sanjal.

Z navdušenju ovacij so Pittoniju je končal nato kongres.

Mi pa želimo ne samo, da bi Del. konsumne zadruge napredovale tako lepo in še lepše kot dosedaj, temveč priporočamo našemu delavstvu, da se vanje včlanja kjerkoli mu je to možno, ker s tem koristi le samemu sebi.

Varnostne razmere pri sv. Mariji Magdaleni zg. so take, da se upravičeno vprašamo, ali ni ta naš predmestni okraj kje tamkaj v sredini Culukafrov. Uloži se vrše vsako noč (Delav. konsumno skladišče tu pri nas so okradli menda že v petič), cestni napadi niso nič kaj redkega, tatvine, male in velike, so na dnevnem redu. Poleg tega imamo tu nam vsem znane barjake tatinstva. Če bi šlo za bogat mestni okraj, bi človek se nič ne rekel. Ali tu, kjer so sami delavci in mali kmetje! Morda pa ravno zato ni videti ne podnevi, ne ponoči ni enega orožnika, ni enega redarja v našem okraju, ki ni niti pol kilometra oddaljen od Trsta in ki ima v svoji sredi pravico orožniško postajo. Sklepetno in slednjič gospode orožnike in redarje plačamo tudi mi, kako to, da so ti gosposke na nas popolnoma pozabili? Morda se pa ti gosposke boje priti do nas, ker pri nas ponoči ne brli niti ena lučica? Malo več poguma; dolžnost je dolžnost — vsaj mi mislimo tako! Torej...

Pogrebno podporno društvo pri Sv. Mar. Magd. Sp. je imelo svoj redni občni zbor 28. marca t. l. ob častni udeležbi svojih članov. Na razne predloge je občni zbor sklenil soglasno kakor sledi:

1. Od 1. aprila naprej bodo člani plačevali 1 L mesečno in vdove po umrlih članih 80 stot. mesečno. Podpora pa se zviša in sicer: od 1 L 70 na 1 L 100, od 1 L 100 na 1 L 130 in od 1 L 120 na 1 L 150.

2. Delokrog društva je od sedaj naprej: Sv. Mar. Magd. Spodnja in Zgornja in Skedenj.

Toliko na znanje onim članom in članicam, ki se niso udeležili obč. zbora. Tem potom se pozivlja p. n. članice in člani, ker je minilo že četrta leta, ter jih je mnogo zaostalo s plačevanjem mesečnih, da plačajo čim prej mesečnine, da ne bo odbor prisiljen izključiti iz društva one, kateri ne plačajo redno mesečnine.

Stavka občinskih uslužbencev

Stavka občinskih uslužbencev, ki je začela na velikonočno nedeljo, je končala po devetdnevnih borbi s popolno, sfinjo zmago stavitelj. Trdnostnost, danes na čelu občine stojih gospodov je doživela poraz prve vrste. Sicer bi jim bili to mi že ob pričetku stavke preročevali, če bi gospoda imela kaj pomisla za naše preročevanje. Tako pa je v svojem »žaljenem samoljubju« dopuščala, da občina vsled stavke trpi na stotisoče cenjeno škodo, ter se je potem slednjič vendarle udala, ko je videla, da je enostavno nemogoče niti za silo nadomestiti, in bodisi najnižje kategorije stavitelj. Nesposobnost buržoazije je jasno dokazana. Stavitelji pa se danes vračajo k delu s popolno zavestjo, koliko je vredno njihovo delo in kaj pomeni nerazrušljiva solidarnost.

V stavko je stopilo vse, kar občina plačuje: delavci v planini in pri vodovodu, učitelji in mestni redarji, ognjevarci in konvojerci, uradniki in delavci v klavnicah, profesorji in pometači — najraznovrstnejša mešanica ročnih in duševnih delavcev. In očitno je, da so ravno pometači prvi pripomočki do zmage. Mesto je bilo brez luči ponoči; pravi častni večeri za razne tatove in poulične tolajove. Bilo je skoro da ne brez vodo, brez tržnega nadzorstva, uradi zaprti, sole zaprti itd. Ali vse to buržoazije še ni ganilo. Smrad pa, ki se je dvigal iz zapuščenih trgov in ulic ter je resno okuževal mestno ozračje, je vendarle vzbudil skrb buržoazije, ki toli ljubi lastno kožico. Odtod klonetv duhov. Reči moremo, da je ravno oni čisto zaničevan pometač, oni prvi in najvažnejši sanitarec mesta, udaril s svojo metlo gospodo po nosu, da je prvi pripomoček do sijajne zmage. In prepričani smo, da so si stavitelji v svesti veljave tega svojega tovarisa in sodevca. Gledljivo je bilo namreč opazovati pri raznih shodi stavitelj, kako je doktor in profesor v pravem razumevanju solidarnosti sedel poleg konvojercer in pometača. In tako naj bo vedno, ako si ročni in duševni proletarijat želi dobro, ako res oba stremita po končnem osvobodjenju izpod kapitalističnega jarma.

Dosegli so stavitelji prav vse, kar so zahtevali: pripoznanje notranje komisije za uradnike ter zahtevane moralne in materialne poboljšave, hkrati tudi, da se stavitelji končno izplača dnina za vse dni stavke.

Kakor je bilo obdobje vredno vedenje stavitelj, ki je z zavestjo zmage, mirno in dostojno nadaljevalo boj za svoje pravice zahteve, tako je tudi z odobravanjem pozdraviti vedenje tržskega občinstva, ki ni zatajevalo svoje simpatije do stavitelj. Da, celo vojski, komandirani do krumirstva, so s posebnim pismom izrazili svojo naklonjenost do stavitelj. Pismo, naslovljeno na naš bralški list »Lavoratore« se je glasilo:

»Delo, ki ga tu prisiljeni izvršujemo, nam je gotovo težko in poniževalno. Upira se nam krumiriti, ali ne moremo drugače. Uniforma, ki jo nosimo, nas danes sili k pokorščini. Vendar ob svojem času, sodrugi in bratje, bomo korakali z vami vred tudi mi v sklenjenih vrstah, da priporočamo naši skupni zadevi do zmage.

Pozdravljamo vas, prepričani, da stavitelji dosežejo popolno zmago.

Zelja priprostitih vojniki je danes izpolnjena. Pismo pa je značilen znak, kako daleč je prodrla proletarska zavest.

Sredi stvke smo doživeli še nov pojav na naših — pouličnih oglih. Mestni komisar se je lotil — poleg tega — potepav, ki pa so zbudili med občinstvom mnogo zabave in pretavo pospešujočega

smeha. Ta brezpotrebni trud in nepotrební trošek na račun — davkoplačevalcev — si gospoda v prihodnje lahko prihrani koristí, škodi pa vendarle blaginji. —

Pri tej priliki smo opazovali tudi vedenje tržskega občinskega učitelstva. Bilo je neoporečno. Dasi razcepljeno v štiri različna društva stavalco je brezizjemno s polno solidarnostjo. Pravi Slovensko učitelstvo pri tem gibanju ni bilo zadnje. Praktično je že prakrat pokazalo umevanje svojih stanovskih interesov, dokazati mu je še teoretično. V Delavsko Zbornico tedaj — ali ne?

Delavski pregled

Vse one stavbinske skupine, ki spadajo v delokrog goriske delavske zbornice, so naprošene, da pošljejo vsaka po dva delegata na sestanke, ki bo v sredo 14. t. m. ob 6. uri zvečer v delavski zbornici v Gorici, via Carducci št. 23.

Lep uspeh sodelav. Tukajšnji sodarji so na podlagi zahtev svojim delodajalcem predložene spomence: dosegli lepe uspehe. Tako se je pripoznala njihova organizacija ter se je ustanovila notranja komisija, potom katere edino je možno nastavljalci delavca to stroke. Dnine so se določile sledeče: Za delavce 28, 25 in 21 70 L, za pomočnike 18 60 L. Izvanredne ure se tudi višje nagradijo negoli dosedaj. Akordno delo je odpravljeno.

Stavka krojaških delavcev je pričela v ponedeljek, ker krojaški podjetniki niso hoteli sprejeti spomence svojih delavcev niti posredovanja zaupnikov tržarskih krojaških delavcev. Ta in ona tvrdka je danes sicer že sprejela delavske zahteve, vendar v splošnem ni padla še odločba. Krojaški delavci v glavnem zahtevajo odpravo dela na akord, o čemur pa gotove tvrdke niso nič slišati. V tvrdkah pa, ki so to zahtevale sprejele, se bo sklepom shoda staviteljkih začelo zopet z delom.

Pred natiskom doznajamo, da je stavka ponehala, ker se je ugodilo strani delodajalcev zahtevam krojaških delavcev

Ljudski oder

Redni občni zbor Ljudskega odru

(Konec)

Po tem poročilu se oglasi Regent, ki izjavlja, da ne smemo iskati vzrokov, da ne more matica beležiti več uspehov, samo v malomarnosti ljudstva in pomanjkanju moči. Velik vzrok tiči v tem, da je vsak, ki se rad žrtvuje, obenem tudi tako preobložen z delom, da ne zmore vsega. Zaradi tega bodi novi odbor sestavljen samo iz takih ljudi, ki bodo tudi mogli izvrševati naloge, ki jo prevzamejo. Da ni mogla matica v svojem ožjem krogu delovati tako, da bi prednačila s številom članov in čitateljev, je krivo dejstvo, da so se matici člani pritegnili v podružnice. Ta prehod od sebo nadaljeval in tako bodo sedaj prešle vse knjige in vse dosejane maticno delovanje v podružnice; matica pa se bo morala preobraziti v nekaj višji kulturni svet. To bo novo ognjišče vsega kulturnega delovanja v vsem zasedenem ozemlju.

Preglednik Jernejčič poroča, da so pregledniki sicer začeli pregledovati društvene knjige, a da niso mogli dokončati dela, zaradi manjka jočih dokumentov, ki so izginili o priliki napada na »Delavski odbor«. Ne more torej predlagati absolutnega.

Po kratki debati se sprejme predlog, da se naj to poročilo obravnava na prvem prihodnjem rednem zboru.

Nato se predsednik zahvali vsem poročevalcem in preide k prihodnji točki dnevnega reda: Volitve.

Sprejme se predsednikov predlog, da se naj skriči število odbornikov na 8 članov in preglednikov na 3. Praksa kaže, da deluje manjši odbor boljše od obširnega.

Po kratkem odmoru se je soglasno izvolil sledeči odbor:

Predsednik: Ivan Vouk.

Odborniki: Bizjak Emil, Čermelj Friderik, Hartman Amalija, Hočevar Pavla, dr. Jurč Jan, Kanauc Ernest, Kolenc Josip in Regent Ivan. Pregledniki: Regent Amalija, Sešek Franc, Vavpotič Anton.

Novi predsednik se zahvali vsem za izkazano zaupanje, izreče obenem zahvalo staremu odboru in preide k novi točki dnevnega reda: Služajnosti.

Regent priporoča novemu odboru, da pre dela pravila v smislu, da bo imel Ljudski oder poleg ožjega odbora tudi širši odbor, sestavljen iz maticnih odbornikov ter iz zastopnikov podružnic. Ta širši odbor se naj sestaja štirinajst na leto. Na teh sestankih naj sprejema in daje nasvete. Odbor bo mogel šele tedaj uspešno delovati, ako bo poznal vse želje posameznih podružnic. Po sedanjem ustroju je to težko, posebno ker imamo oddaljene podružnice.

Lovko priporoča, da se naj pregledniki v bodoče bolj pobrigajo zaradi revizije.

Zastopniku sežanske podružnice pojasnuje dr. Čermelj, da je vložena prošnja za potrditev vse h podružnic. Odpade vsaka poimenska potrditev.

Lovko dodaja, da se je že ukrenilo potrebno, da se podobne šikane odstranijo.

Regent poudarja, da leži težkoča v tem, ker ne vemo, kdo je pravzaprav kompetenten reševati gotove reči. Italijanom se godi isto. V Furlaniji je natepel karabinjer sodruga, ker je ta trdil, da ima po veljavnih zakonih pravico predavati. Prihaja do zaključka, da je najboljši, ako si prisvojimo njihov recept: kakor se oni ne menijo za zakone, tako se tudi nam ni treba ozirati nanje. Končno se je vršilo vse naše dosedanje delovanje itak proti srčni želji oblasti. Ako bomo delali to, kar bo po njihovi volji, ne pridemo nikamor; ako pa hočemo delati to, kar je nam všeč in nam v korist, moramo delati preko nje. Svoboda si je treba izвоюjati, druge poti ni.

Zastopnik kontovelske podružnice predlaga, da se tudi odbori podružnic skrijejo na 7 članov.

Na predlog sežanske zastopnika se sklene predlagati vsem podružnicam, da izročijo prispevke za nakup knjig. V takih slučajih bi se jemal večji obzir na take podružnice pri razdeljevanju knjig. Istotako je priporočati vsem podružnicam, da določijo gotov odstotek čistega dobička v prid matici.

Regent priporoča, da bi naj tudi prebivalci v podružničnih delokrogih žrtvovali gotov odstotek tedenskih dohodkov v skupno kulturno

ne svrhe. V tem oziru si podružnice lahko vzamejo v izglez Sežano, ki žrtvuje zelo veliko. Samo tisto, kar si sežidamo z lastnimi žrtvami, ima trajno vrednost.

Ker se ne oglasi nobeden več k besedi, se zborovanje zaključilo.

DOPISI

Sprejeli smo vse polno dopisov, ali vse predložiti so za naš list. Prostor nam narekuje štedenje. Zato naj nam c. sodrugi dopisniki ne zamerijo, ako smo jim krajsali čisto res zanimive dopise. Prisiljeni smo. V prihodnje naj poskrbe sami za to: Kratko pa jedrnat! Vsaj dokler ne razširimo lista. Prosimo tedaj!

IDRIJA

Tako kakor sedaj še ni bilo nikdar, da bi idrijski rudar capljali tako v en dan, kakor to dela danes. To je pač obžalovanja vredno. Izšla je že 7. številka našega lista, in če je naš rudar le prebral in dobro pre-mislil, kar nam naš list tako odkritosrčno govori, ne bi se udajal neki čisto novi misli, ki jo sedaj širijo med nami nekateri nezavedneži ali zlohotneži. Med idrijskim delavstvom se je namreč znetila misel, da bi si izboljšalo svoje bedno stanje s pomočjo »samostojnega« nepolitičnega društva. Kdor to misel širi, ni prijatelj d-lavstva, temveč mu je zaveden ali nezaveden škodjivec in sovražnik.

Kaj pa mislite? Hočete li za vedno ostati be-raci in sužnji, da se udajate takim zmotam. Mi vidimo le eno pot č. svojega osvobodjenja, in ta je: Združiti se moramo tesno z vsemi trpinji tega sveta, združiti se moramo pod Treto internacijo. Organizirati se mora vanjo tudi idrijski rudar in to prav vsak.

Naše geslo naj bo: Organizirajmo se vsi politično v organizacijo, ki priznava Treto internacijo. Naročajmo se na naš list »Delo« in šitomo ga, saj je ono naše najbolje orožje in tega orožja ne dajmo si izbiti iz rok.

Vzpored praznovanja 1. maja v Idriji. Socijalistično društvo »Naprej« v Idriji je vložilo civilni komisarjat v Logatcu za praznovanje 1. maja sledečo prošnjo:

Slavni kraljevi civilni komisarjat v Logatcu. — Podpisano društvo s tem uljudno prosi dovoljenje, da se kakor običajno tudi letošnji 1. maj praznuje v Idriji po sledečem vspredu:

Dne 30. aprila prosto razobešanje zastav in razsvetljava domov.

Dne 1. maja pa: 1. ob 7. uri zjutraj godba in zbiranje občinstva na mestnem trgu; 2. ob 8. uri obhod po mestu z zastavami in godbo na čelu, mimo ljudske šole in Antonijeve čakalnice po glavni cesti čez most mimo pokopališča na Brusovce ter skozi žgališnico na Leopoldovo predmestje in nazaj po stari cesti skozi Rožno ulico na glavni trg, kjer se vrši ob 9. uri dopoldne pod milim nehom pred mestno hišo javen ljudski shod z dnevnim redom: Socijalna demokracija in delavstvo.

3. Popoldne ob 13. uri zopet zbirališče občinstva na glavnem trgu, ob 14h pa obhod z godbo in zastavami na čelu po glavni cesti v Podrotoje, kjer se bo vršila velika ljudska veselica brez vstopnine z godbo, pejem in plesom do 21h zvečer, potem pa zopet korporativni odhod nazaj v mesto na glaven trg, kjer se bo ljudstvo mirno in poljubno razšlo.

Za slučaj neugodnega vremena se vrši javen shod z istim dnevnim redom v telovadnici ljudske šole. Popoldanska veselica pa z istim vspre-dom v hotelu g. Didica.

V Idriji, dne 10. aprila 1920.

Jeran, načelnik. — Viktor Poženel, tajnik

DOBRAVLJE

Vedno bolj se kaže potreba o gospodarski združitvi v zadrugah. Tako se je spoznala potreba pri kmetijskih zadrugah. Vselej tega je sklenila »Kmečko del. gosp. zadruga v Dobravljah« na Goriskem v Vipavski dolini pridružitev k »Kmetijski in vrtnarski zadrugi v Trstu«; pristopiti ji kot član in s tem v skupno delovanje. Po svojih pravilih imata obe zadruzi namen skupno prodajati pridelke svojih članov naravnost konsumentu in nabavljati svojim članom potrebnih izdelkov, karor orodja, posoda in drugo. Kmetovalci se s tem opozarjajo, naj se v tem večjem številu pridružijo k tem zadrugam, katere jim nudijo velike ugodnosti potom skupne prodaje in skupnega nakupa. Sedaj se že dobi poton zadrug seme, orodje, galico, žveplo, škropilnice, žveplalnike, po najnižjih cenah. Naročilo se je tudi mlade prašičke za rejo, kar bo tudi, ako se akcija posreči, v veliko korist kmetovalcem. Torej, mali kmetje, združite se v naših zadrugah!

NABREŽINA.

Nabrežina, pred bratomorno vojno cvetoči obrtni kraj s svetovno znanimi, tehnično dovršeno opremljenimi kamenolomi, je danes zapuščen razvalina. Kjer je nekoč služilo na tisoče marljivih delavcev svoj kraj, tam vprašuje danes ravno toliko tisočev: Kam naj se obrnemo, da pridemo do dela in kruha?

In v bližnjem okrožju je isto. Pogledjmo v Sežano, v Devin. Tu so ljudje primorani deloma bivati v barakah, nekateri celo v podzemeljskih jamah — danes, ko je baje že pred poldrugim letom končala vojna. Ali se res ne more prav ničesar storiti? Pogledjmo v nekoč slavni — sv. Ivan pri Devinu. Sama razvalina. Le en sam samcat boren kmetič biva sredi teh razvalin v leseni baraki. A drugi? — Par sto metrov od nekdanje vasi se na malem griču gradi velik kamenit spomenik z daleč vidnimi črkami: »Rispettate il campo della morte e della gloria!«

Ta nemi kameni vpije v nebo. Spomniš se prelite krvi, lakote, preganjanja, suženjstva, hinavščine, vojaškega jarma, podle kupčije z mrtvim in živim blagom...

In tam doli med razvalinami zagledaš zopet enega bednega kmetiča. In vprašanje ti sili na dan: Čemu vse to?

— In dalje blodiš v Pulje, Zagrad, Sovodje, Štandrež; povsod iste slike. Razvaline, barake, kameniti spomeniki.

— Odkrivajo se pred mrtvimi, ker mrtvi vedo, mi živi pa tavamo še v blodnjah. Vendar ne bi se li lahko tudi za nas žive kaj ukrenilo, vsaj sedaj po poldrugem letu — miru?

V nedeljo, dne 18. aprila t. l. se vrši društveni sestanek članov in članic »Delavskih združenj« ob 1 popoldne, v dvorani okrajne bolniške blaginje v Nabrežini z dnevnim redom: Pojasnilo o delovanju in ukrepih konsumnih združenj. — Ker je dnevni red velevažnega pomena, se vabi na polnoštevilno udeležbo.

ČEPOVAN.

Socijalistična stranka slovenskega dela Julijske Benčije sklicuje na nedeljo, 18. t. m. ob 10. predpoldne v prostorih Frančiške Kofol v Dotu št. 30, velik shod v Čepovanu te

vabi vse somišljenike v občinah Čepovan, Bate, Banjšice, Lokovec, Kal, Trnovo in Tribuša na udeležbo. Poročal bo sodrug Tuma o komunizmu in organizaciji komunistične stranke slovenskega dela Julijske Benčije.

BOLJUNEC.

Naši ljudje z v-seljem čitajo »Delo«, ker razvidijo, da le v delu je naša bodočnost. Čitateljem bodi povedano — posebno onim, ki jim ni zemljepis v mezincu — da je naš kraj nedaleč od Trsta in sicer nekeje tam, odkoder so stari Rimljani nekoč napeljali vodo v Trst.

Prebivalstvo našega kraja je še prarodnega izvora, gotovo pa stareje nego Habsburgovci, kajti stari možje znajo še povedati, da je n. pr. Gorenji konec naselbina, ki je postala iz čuvajev rimskega vodovoda. No bodimo taki ali taki, dobi-li smo vsaj toliko kulture tekot tisočletja, da smo po starih tradicijah ustanovili samoozbirno »armado«, ki jo na kratko nazivljemo »ronda«. Te »armade« je glavni zapovednik nekdaj bil vsaki župan, a sedaj je prevzel njegovo mesto »capovila«. Obstoji približno iz 200 mož, zbranih skupaj z vseh mogočih bojišč. Obstoji tudi iz bivših vojnih ujetnikov, vrtniših se iz Rusije, Italije, Francije, Angije in celo daljne Japonske in Kitajske, a pričakuje ojačenja se onih iz nesrečne Srbije, ki so pozabili kosti svojega rojstva ob umrku v Albanskih gorah, pa tudi onih, ki so se napili slave in Drine. Vse dotlej jih nadomeščajo naše hrabe žene in dekleta.

Nedavno je nek sodrug, ko je ravno vršil službo »ronde« posluša v Gorenjem Koncu »klepatec« na Prešnovi murvi, meneč, da čuje ropotanje v Kijunovem mlinu; kmalu potem je opazil, da so glavna vrata aprovažnega skladišča odprta, a vendar k sreči ni bilo tatov. Iste dni je pa bila prevrta občinska blaginja v Dolini, dasi je tam oddelek vojaštva in orožništva. Tatovi — ali kakor drugi pravijo »rokovnjači«, so nemoteno opravili svoje delo, ne da bi pustili kako sled za seboj.

Nekega dne je prišel v našo vas rdeče barvan kamijon. Zbrla se je kraj njega gruča malih in velikih radovednežev, ugrajajoča kače »potence« je. Nato se oglašali med njimi nekdo: »Saj vidite, da je last sovjetske republike, zato je rdeče pobarvan.« Drugi pa pravi: »Ne, ta avto je last nekega trgovca, ki v »Delu« inserira, zato je tudi tako b rvan.«

Kakor je Tržačanom znano, smo imeli tudi pri nas razna kulturna društva. Nekatera se spé spanje pravičnega, a druga, n. pr. Bralno in pevsko društvo »Prešeren«, se pa pripravljajo k preureditvi. — Se v prošli jeseni se je ustanovil pripravljalni odbor za ustanovitev podružnice »Ljudskega odru«; z delom pa ni šlo n kamor dalje, ker se ta odbor ni sestel na nikako sejo. Pri obuditvi »Prešerna« se je tudi slišalo mnenje, da bi bilo bolje ustanoviti podružnico »Ljudskega odru« nego obuditi bralno pevsko društvo. Vendar ni še prišlo v tem pogledu do dejanske odločitve. Kaj e bo sklenilo se poročam.

Tudi organizacija kmetijske zadruge sicer počasi, a vidno napreduje. Naš zaupnik je že pridobil precej članov.

Večina naših kmetov je sicer organizirana pri »Okrajni kmetijski zadrugi v Dolini«, ki pa že dolgo ne daje od sebe nikakega znaka življenja. Ta zadruga ni imela že od leta 1914. nobenega občnega zbora. Odbor se ne sestaja v seje, kakor to predpisujejo društvena pravila. Se leta 1917. bi se imel izvoliti novi odbor in letos 1920. zopet, a dosedaj ni vičeli nobenega znaka.

Odbor je že dvakrat sklenil, da se člani pismeno povabijo k obnemu zboru, a dosedaj se to ni izvršilo. Predsednik sam pa, je obenem tajnik in blagajnik. Požvižga se na katekoli sklepe odbora in napravi le to, kar se njemu prave zdi: jako komodno, kaj ne?

Kaj več morda prihodnjič. Delavec.

RENČE.

Naš komisar je baje prihranil pri aprovaciji več tisočakov, kar je dosedaj popolnoma v redu. Ne zdi se nam pa pravilno, da se nameruje s tem čistim prebitkom poplačati del starih občinskih dolgov, o katerih niti najstarejši dedje ne vedo več, kdaj so bili narejeni. Menimo, da se je občina zadolžila na splošno občinsko premoženje, dočim so oni tisočaki samo dobiček iz žepov delavstva, ki naj bi na ta način sedaj plačalo stare dolgove. To nam ne gre v glavo. Cisti dobiček iz aprovacije naj se podkatero si b. d. obliko povrne oni, ki so ta dobiček po večini zložili. Stari dolgovi naj se pa poplačajo, kakor je to pravilno, potom davkov na zemljiško posest itd. Tako menimo mi delavci, ki menimo sicer tudi, da spadajo v občinske zastope možje, izvoljeni — po splošni in enaki volilni pravici!

VRTOJBA

Minule dni sem korakal iz Gorice ter premišljal, kako je to, da spomadi ne sili na dan le popje, temveč silijo tudi palci iz čevljev. Ker nimam stilskega bankovca, da bi palcem zabranil te razvade, jih moram pač vsako jutro s čevlji vred potrniti, tako da predstavljam kolikortoliko »dostojnega« človeka.

Ko tako korakam nezadovoljen nad svojimi palci po cesti, pa me dobitijo štiri mlade kratkokrile. In ko se nekoliko pomenim z njimi, mi povedo prav jasno: »Me hočemo delati in zaslužiti si svoj kruh, ali dela nimamo ni dobiti. Povsod nas odganjajo. Se pri gradnji Vrtojbske ceste vidite možke z metlo v roki, dasi bi opravilo z metlo me druge bolj izvršile. Sicer pa smo nekoč imeli dela dovolj v tvornicah tod okoli. Dela se tudi danes ne ustrašimo, ali tvornice ni več, in vlada se prav nič ne pobriga, da bi jim pomagala na nogo. Tisti ljubeznjivi gospodje pa, ki tako radi zmerjajo čez naša — kratka krila, pa še manj. Res je, da smo v begunstvu prerasila svoja krila, ali drugih danes nimamo, ker si jih ne moremo zaslužiti. Drugače pa si dolgih kril ne maramo pridobiti, naj grmi se ta ali oni gospod z visokih oblakov. Dela, resnega dela in zaslužka nam dajte, pa bo bede konec in tudi — kratkih kril.

ŠTEVERJAN.

Shod. — V nedeljo, dne 11. aprila se je zbral nekaj stotin delavcev, kmetov in kolonov zapadnih Brd. Bilo je zopet polno novega, političnega življenja. Sodruga Tuma je razložil bistvo komunizma ter način in pomen komunistične organizacije. Razvila se je plodna debata glede kolonskega vprašanja, ter so navzoči koloni in kmetje uvideli potrebo in ob enem moč strokovne organizacije v smislu komunizma.

Pojasnile so se sporne točke, ob enem pa se je sklenilo, da se priredi v najkrajšem času drug shod v Kojskem ali Šmartnem, da so bo o kolonskem vprašanju in komunizmu še nadalje razpravljalo, da se ustvari enotno mišljenje kolonov, kmetov in delavcev v Brdih.

Koristno je bilo, da se je na shodu oglašil zastopnik dosedanje zveze slovenskih kolonov v Brdih, in se je tako pojasnila razlika med strokovno komunistično organizacijo in dosedanjio acionalistično.

Po shodu se je ustanovila močna politična organizacija, ter se je vsestranski zahtevalo, da se v najkrajšem času ustanovi tudi strokovna organizacija stavbinskih delavcev za Brda.

DESKLE.

Tukajšnji pevski zbor se pripravlja za veliko pomladansko veselico s sodelovanjem polnoštevne gubde s Kojsega. Spored, ki bo vseskozi jako zanimiv, se objavi pravčasno.

S PROGE DIVAČA-SEŽANA.

Prožni mojster Albert Traiani je na železniški progi Divača-Sežana vpeljal poseben službeni sistem, tak, da smo prisiljeni opozoriti nanj po-klicane faktorje, ker je že skrajni čas. Oblastni močic počenja stvari, ki smrdijo daleč naokrog in ki jih mora biti konec, ker smo jih sili do grla.

Sikaniranje uslužbencev, ki pravilno in vestno vršijo svojo službo, zmerjanje brez vsakršnega vzroka — kakor je pač vreme — grožnje, to je na dnevnem redu. Nihče ni pred njih gotov, če je tudi že leta v službi. Njegova moč seza tako daleč, da prestavlja ljudi, ki so že 15—20 let nameščeni, izvežbani in praktični v svoji stroki, na njih mesta pa pošilja novince, ki se jim še sanja ne, kako naj opravljajo svoje delo. Cuditi se je, da se še ni večjih nesreč, če nadomeščajo neizkušeni otročaji premišljene in izkušene čuvaje, kakšni so bili pod prejšnjo upravo. Vsekakor ne vemo, kam se vse pride, če bodo vladale take razmere. Služba pri železnici ni lahka, temveč polna odgovornosti. Če prožni mojster Traiani tega ne ve, je nesposoben za delo, ki so mu ga poverili

nevezane na mali obrat, ki pa mora dobiti svoje spo-
polnjenje v zadrugi. Skoro bi trdil, da so vsi naši
socialistični zadrugi teh idej in v Davidu (šeide-
manu) najdemo navdušenega zagovornika. Pred vo-
jo sem se v nekem referatu toplo zavzemal za nje-
ga izvajanja. Videl sem v njih manj teorije kakor
pri Kautskiju in več podlage za razvoj socializma
med našim malim kmetom. V naših razmerah tedaj
— bi pomenil Kautskijev program: pustiti kmečko
ljudstvo sploh ob strani in peči se edinele z orga-
nizacijo industrijskega proletariata. David pa nam
je nudil vse podatke za socialistično propagando
tudi med malim kmetom.

Ampak ne smemo pozabiti, da je bilo to pred vo-
jo, ko je povsod in posebno pri nas prevladovala
reformistična struja II. Internacionalne, ki je ob iz-
buhu vojne tako klaverno razpadla. Vojna je opu-
stošila Evropo; zjednačila ljudi v okoliših pred so-
vojnimi krogi, zjednačila jih pri komunistični kuhinji
in dala tistim vso moč in grozoto komande, diktator-
ske, ki je v njih buržoazna inteligenca nad de-
lavskim ljudstvom. Vojna je tudi premestila vse na-
rode in vere; pospešila je rusko revolucijo, ki je
privedla socialistično propagando do udeleževanja
in zburila s tem revolucionarno gibanje po vsej
Evropi. Ruska revolucija je zelo bogata na ustvar-
jalnosti: ustvarila nam je sovjet in žnjim organi-
zira delo in vlado, dokler ne iztrebi socialnih raz-
redov. Banki protipostavlja elevatorje (blagovna
skladišča) in jih stremi urediti v popolno nadome-
stilo denarne prometa. In ruska revolucija je
ustvarila tudi — kmečko komunio.

Nara no, da v Rusiji, ki je po ogromni večini
kmečke dežela, je moralo prihajati agrarno vpra-
nje vspešno z industrijskim vprašanjem.

Za časa februarke revolucije se je mnogo raz-
pravljalo o vprašanju zemlje. Socialni revolucio-
narji, ki so prava, tipična kmečka maloburžazna
stranka, imajo precejšnjo agrarno literaturo. Do po-
dobnosti razpravljajo pravno in faktično uredbo
zemlje, a se ne morejo povzpeti nad malo meščan-
sko obzorje. Hočejo se imenovati socialiste, a se ne
morejo otresti malomeščanskih idealov. Njihov te-
meljni nauk je, da se zemlja (carske rodovine, cer-
kve, pomješčikov, barinov, oturbščikov) socializira,
to je, da preide v upravo kmečke občine, takozva-
nega „mira“ in da imej vsako pravico do nje. Bolj-
ševiki povdarjajo, da se mora zemlja nacionalizir-
ati, to je, da preide, kakor fabrike v upravo celo-
kupne narodne (državne, evropske i. dr.) komunio.
Priznavajo, da se v bistvu popolnoma ujemajo s so-
cialnimi revolucionarji, tudi oni hočejo, da imej
kmet v občini prvo besedo, gre se le za to, da se
zavarujemo pred morebitno nazadnjaškim stremle-
njem kmečke občine, da bi gledala le na svojo lo-
kalno dobrobit. V upravnem odnosu zemlje ni to-
rež bistvene razlike med boljškimi in socialnimi
revolucionarji. Socializacija in nacionalizacija se
pri podrobnih opredelitvah skoraj popolnoma ujemata.
Pač pa je razlika v obdelovanju. Ideal socialističnih
revolucionarjev je, da bi socializirano zemljo ob-
delovala vsaka kmečka družina posamič, „hišica in
vrtič“ jih navdušuje do oboževanja — ideal bolj-
ševikov pa, da bi zemljo obdelovala kmečka komunio,
občina. To nasprotje razjeda socialne revolucio-
narje do zavisti in temboji, ker so v industrijskem
vprašanju popolnoma nevedni. Časom revolucije so
skoro povsod nastopili z neko strupenostjo proti
fabričnemu proletariatu, ker je po večini boljše-
viščin. Njih maloburžazno nagnjenje dovolj jasno
svedoči nastop Marije Spiridonove, ki je na 5 zborov
sovjetov pri vstopu v odobranje svojih pristav-
šev označila komunio kot staro vlepsest samo s
spremenjenim gospodarjem (partija malodaja, čobine
skazati željona, je rekel Trocki).

Menjševiki, ki jih je tole revolucije potisnil ob
stran, so pa očitali boljškemu, da izdajajo fabrični
proletariat kmečkemu ljudstvu. Polni reformistični
teorizirajo socializma, niso poznali naše zem-
lje, niti ne svoje; niso mogli pojmiti važnosti mo-
menta, niso zaupali ne sebi ne kmetu. Spuščali so
se v brezplodne razprave o nezadostnem razvoju
kapitalizma na Ruskem, valili so začetek socialne
revolucije na zapadni proletariatu i. dr. vprašanje
zemlje so hoteli rešiti tako, da bi vlepsest našo
zemljo prevzela država. Njih faktično brezsilje jih je
stavilo le v pozno teoretiko.

Med boljškimi je Lenin tudi v kmečkem vpra-
šanju odlični teoretik in praktik. V svojem poslednjem
delu, ki je izšlo v času revolucije „Novija“ (danija)
v vivoje kapitalizma v zemljedjelstvu je „Novi po-
datki o razvoju kapitalizma v poljedelstvu“ pobija
Davidov nazor, da se mali posestnik vzdržuje in na
podlagi agrarne statistike severoameriških držav,
dokazuje, da se je v zadnjem desetletju razum na
največjem vlepsestvu, kapitalizem (izkoriščanje
tujega dela) najbolj razširil ravno pri malem posest-
niku. Pripominjam, da Lenin pri svojem raziskovanju
stavi glavno pozornost na bistvo kapitalizma, to je
izkoriščanje tujega dela, čemur David očividno ne
sled; on se ozira bolj na obsežnost poljedelskega
obrata, kjer stoji i nevednemu označen moment v
oči, medtem ko ga mala posest precej prikriva. Leni-
nu gre tudi nemala zasluga, da se je udeležila
kmečka komunio.

Ce že jemljemo v poštev, da se boljškemu od
dveh nasprotnih strani očitajo dve nasprotujoči si
tendenci, lahko smo uverjeni, da so krenili tudi v
zemljiškem vprašanju pravo pot. In s samozavestjo
zatrjujejo sami, da rešitev zemljiškega vprašanja od
strani socializma leži v komunio in ne v dosedanjih
kmečkih uredbi v „miru“ kakor je že Marks do-
kmeval.

I. Sr.

*) se izgovarja kakor glas, ki ga slišimo med v
in r v besedi „vrt“, če ne izgovorimo besede pre-
več osto.

Kmetijska in vrtnarska zadruga v Trstu (ul. Raf-
finerija 7) ima na razpolago za svoje zadrugnike mo-
dro galico (3 L), žveplo (1 L 15 in 1 L 18), trine
škropilnice, vedra, kose, kortelce, sekire, šape in
drugo orodje. Drobne otrobe (simoline) (70 st.), to-
bačni ekstrakti, jerbese, metle, stolice, krompir, ra-
zna semena (grah, fižol-pegolin, cukr. radice, jedilno
peso, razno salato, brokije, vrkote, mirni, petršili,
krmično peso, lucerno, laško ljuliko itd. Upa se, da
bo v kratkem mogla deliti seno in oves.

Opozarja c. občinstvo na svojo razprodajo lišca,
zelenjave in kmetijskih pridelkov sploh, na trgih Pon-
teroso, Garibaldi, Giuliana (sv. Jakobi). Skladišče
v ul. Raffineria 7 je odprto dnevno od 7 zjutraj do
2 popoldne.

Književnost in umetnost

Koncert „Tržaške Glasbene Matice“
dne 10. aprila 1920.

Po dolgem odmoru smo zopet poslušali z našega
odra našo pesem, ki smo jo toliko časa pogrešali. Na-
stopili so mešan in ženski zbor „Glasbene Matice“
ter dva pevca solista, tudi gojenca „Glasbene Ma-
tice“. Ako napravimo majhen pregled čez spored,
tedaj je treba omeniti, da ni bil posebno dobro iz-
bran. „Glasbena Matica“ bi morala pri takih prir-
editvah, elasti dokler so tako redke, podati nekaj
enočnega, v njih bi se moral odsevani napredek naše
glasbene umetnosti z ozirom na razne strje novih

sol. Najboljše in najznačilnejše stvaritve naših glas-
benikov poleg izbranih komadov tujih umetnikov —
takšen bi moral biti spored Matičnega edinega kon-
certa. Sicer priznavamo, da je sestava programa
ne samo stvar okusa, ampak tudi stvar možnosti.
Upoštevati moramo, da je naša glasbena umetnost
še v povojih in nimamo v tem oziru prevelike izbire.
Tudi je težko dobiti partituro v današnjih nerednih
časih. Kar je poslo, se več ne tiska, založnike za
nove stvari pa je težko dobiti. In tako srečamo v
sporedu poleg nemških klasikov Mozarta, Mendel-
sohna, Kreutzerja, našega starega znanca, roman-
tika Zajca, dva češka skladatelja zelo različne stop-
nje: Smetano in Bloka, a med domačimi: Adamiča,
Kreka in Mirka.

Kreutzerjeva „Cerkvica“ za mešan zbor je lepa
stvar, dasi romantične šole, vendar tudi dramatična.
Mendelsohnova „Slavček“, kratka, brezpomembna
skladbica, ki diši precej po starini. Zajčeva skladbe,
ki sta jih pela solista, kažejo vse vrline pa tudi na-
pake njegove lahkokrile romantike. „Moja ladja“ je
najboljša med njimi; včasih se zazdi človeku, kakor bi
se hotel skladatelj povzpeti nad normalo, sicer
pa se tudi tu pozna vpliv italijanskih mojstrov Ver-
dieje šole. Mozartova arja iz opere „Carolina, pi-
ščalka“ nas spominja vedno svežega romantika klasi-
čne dobe. O Smetanovi „Prodani nevesti“ pač ni
treba govoriti, ker jo vsi dobro poznamo, da ni kaj
novega povedati. Duet iz opere „V vodnjaku“, češ-
kega, malo znanega skladatelja Bloka je tako malo
originalen, da bi bil brez škoda izostal. Adamičeva
„V sanah“ je tudi lahka, površna skladbica, brez
posebne vrednosti. Krekovi „Ideali“ in „Kakor bela
golibica“ sta ljubki skladbici, zlasti je v prvi dobro
pogojen lahki ritem pripovedovalnega tona, ki se
polagoma razmahne v izraz strasti.

Prav razveseljiv pojav na našem glasbenem polju
so Mirkove skladbe, ki so bile skoraj najboljšje v
sporedu. „Svatba na poljani“ je pesem dobro pril-
gojena besedilu, zložena v duhu narodne pesmi, ki
je tako ugajala, da so jo morali ponoviti. Najboljša
je brez dvoma „Mraz“. To je umetnina, globoko za-
mišljena, (kakor dobro je izraženo padanje snežink!)
ki jo originalno klavirsko spremljanje zelo lepo iz-
polnjuje. Tudi „Jurjeva“, dasi lažja in bolj melo-
dijozna, je skladba, ki se bo vzdržala na vspeh
naših koncertov. Zares moramo biti hvaležni prof.
Mirku, da nam je podal nekaj svojega in tako do-
brega. Kolikor smo informirani, izda „Tržaška Glas-
bena Matica“ v kratkem nekatere njegove skladbe
kot darilo svojim članom.

Na sporedu smo pa pogrešali še nekega drugega
našega domačega umetnika-skladatelja.
Ako preidemo k oceni proizvajanja, moramo
predvsem pohvalno omeniti zbor. Gosp. ravnatelj
Sonec je pokazal, da zna izluščiti iz skladb vse le-
pote in finece. Če pomislimo, da so moči pevkeve
zboru večinoma nove, tedaj nas je moral ta nastop
prijetno iznenaditi. Razdelitev glasov ni še vzorna,
tako so n. pr. alti prevpili včasih tenorje, zato bi
bilo želeli, da bi se prišlo še več moči, da bo
mogel kapelnik izpopolniti še razne vrzeli. Mešan
zbor je bil boljši od ženskega. Zlasti Mirkova „Ju-
rjeva“ ni prišla do pravega efekta.

G. A. Kalin ima že precej razvit in močan glas,
ki pa še kaže pomanjkljivosti, katere zahteva disci-
plina šole, vendar je precej ugajal.

G. Zega pa je še preveč v sponah tiranske šole,
skoraj enako izgovarjanje vseh vokalov, in zamolki
glasovi niso mogli ogreti i občinstva, vendar je bilo
spoznati, da razpolaga z obsežnim glasom, in da mu
ne manjka moči tudi v nižjih legah. Omeniti je treba,
da spada ta način petja v metodo Šončeve pevkeve
šole, ki sili gojenca, da sme le polagoma razpolagati
z organom, postopno z napredovanjem v učenju.
Jedva tedaj, ko popolnoma dovrši šolo, mu je do-
voljeno prosto razpolagati s svojim glasom.

Vsekakor je „Glasbena Matica“ s tem koncertom
pretrgala dolgo pavzo in upamo, da ni to zadnji kon-
cert v tem letu. Občinstvo je z obilno udeležbo po-
kazalo, da je željno glasbene umetnosti in da zna
upoštevati važnost tega našega kulturnega zavoda.

—o—

Janko Glaser: Pohorske poti. — V Ljubljani
1919. — Natisnila in založila Zvezna Tiskarna. —
76 strani.

Janko Glaser nam je podal svojo prvo pesni-
sko zbirko „Pohorske poti“. Znan nam je že po
pesmih, ki jih je priobčeval po raznih mesečnikih
in revijah, zlasti po Slovanu. Večina pesmi, ki so
v tej zbirki, so vzete iz teh mesečnikov in revij.
Glaser je predvsem pesnik ljubezni. Njegov
„Motto“, tiskan v XV. letniku „Slovana“ stran 286,
pod naslovom „Moji dnevi“, se glasi:

V bregu pod mano se gredo je zrela malinje,
jaz sem ležal in čakal na tvoje stopinje;
toplo sijalo je solnce lepe jeseni —
tudi zoreli so moji dnevi zeleni.

Resnično sliko človeške družbe nam kaže v
pesmi „Poet“.

Drugi stremelj navzgor.
drugi imel za vzor
službo so in izpit.

Izjemoma naletimo včasih na neskaljeno ubra-
nost:

Megla, megla vsepovsod,
polna dežja, dežja;
megla, megla celo pot,
vedno težja, težja...
(Deževen dan.)

Mojsrsko nam predločuje razpoloženje v „Zim-
skem večeru“.

Tako polagoma, sanjavo
na me, na park nočjo sneži —
do tebe čutim nočjo v daljavo.
In zopet čist sem kakor ti.

Iz prirode so zastopani „Klopotci“, „Oktober“

„Jesenska slika“ in druge.
Knjižica je lepo opremljena ter tiskana na le-
pem papirju, tako da gre založništvu zaradi tega
vsa čast. Priporočamo!

Jože Jug.

Ivan Albrecht: Slutnje. — V Ljubljani 1919.
Natisnila in založila Zvezna Tiskarna. — Str. 82.
Za zbirko „Pohorske poti“ je sledila naglo nova
zbirka stihov. Knjižica je razdeljena v pet oddel-
kov: „Iz dnevnika“, „Dva lista“, „Lubezen“,
„Smrt“ in „Epilog“. Kakor Glaser, tako je tudi
Albrecht izdal svojo prvo pesniško zbirko. Tudi
njega poznamo po pesmih, ki jih je priobčeval
po raznih mesečnikih. Iz teh mesečnikov so vzete,
mislim tudi vse pesmi, katere se nahajajo v gori-
menjeni zbirki. V prvem oddelku „Iz dnevnika“
toži otrok:

V svet bi oči — pa ne smejo,
v svet bi želje — pa ne vejo
kam in kako...

Toda stavek plaka:
Šel sem! Zdal — kako bi dalje?
Pota vsa mi sneg zapalje,
a vrnitve ni...

V istem oddelku, III. del, nam pravi kako hoče
delavec skriti, bežati na polje, v gozd, proč od
strojev, ki

kot duše preklete jetijo,
ves dan grozijo in ves dan pretijo,
srebrjejo kri...
... kot sušaji krvavi jetijo,
ves dan pretijo in mirko grozijo,
kradejo moč...

Toda pri tem se spomni na svoje gladne otroke,
ki doma hitijo in na svojo ženo.

Dalje nam slika prizor iz bojnega polja:

Hrup rjoveč in pri meču meč:
„Brat, nikar!“ — Ali brat je pes.
„Sin!“ — Sin je volk gladih oči!
Ose bije, divja strmeč

Zraven filozofije naletimo izjemoma na nežno
sentimentalnost:

Tiho sega iz daljine
bela roka v črno noč:
Kar bilo je, vse izgine,
vse odvleče čas deroč.
(„Lubezen“, II. del.)

Skoro humoristično pravi v „Epilogu“:

Pa če sem nag, s' eptan in bos,
pomislil v smeh: Sem pač poet,

Jože Jug.

Od knjig, ki jih dobimo v oceno, bomo objavili
oceno le o takih, ki imajo res umetniško vrednost.
Manj vredne bomo le omenili z naslovom in imenom
pisatelja. Ničvrednih ne bomo niti omenili, ker se
pač ne izplača, da bi kvarili drag papir za neumne
reči. Toliko na znanje raznim založnikom.

Trije poseti

Maja meseca je bilo osemnajstega leta. V
urad sovjeta vojnih ujetnikov v Moskvi stopi
visoka stasita blondinka z znamenjem rdečega
križa na rokavu. Z upchanim glasom v lomljeni
nemščini se predstavi kot članica rdečega križa
pri angleški misiji; ni bilo dvoma.

Z iskrenostjo vpraša: „Objasnite mi, prosim,
objasnite mi, kaj so to: boljševiski? Naši go-
spodje pri misiji venomer zabavljajo črez boljše-
viske, jih izdajajo in vse mogoče govore o njih.
Boljševiki, boljševiski — to jim je vedno na
jezik.“

Ji povemo, da so boljševiski socialistična
stranka, da so oni, ki so prevzeli potem sovjet-
ov vso odgovornost vlade nase. Oni hočejo
uvesti socialistično družabno red; zato odkla-
njajo vsako sodelovanje z buržoazijo in hočejo,
da iz potokov proletarske krvi, ki jo preliha
buržoazija v svetovni vojni, vzlikne proletarska
svoboda. Nočejo bojev s proletarci drugih na-
rodov, a če buržoazije ne miruje jo strejo s
površja zemlje. In baš zaradi tega so gospodje
pri njeni misiji tako srditi nanje, ker se boljše-
viski ne dajo vpregati v njih povode. Skratka,
boljševiki so za socializem proti vsakemu im-
peralizmu, proti vsaki vladodržnosti.

O socializmu ji bo morda kaj znano iz časo-
pisov ali iz delavskih gibanj v njeni domovini.
Socializem hoče odpraviti vsako izkoriščanje
tujega dela.

Zadovoljna je bila. — Često mi prihaja ta
stasita blondinka v spomin in vedno v tako
živji sliki, kakor bi bila sedaj pred menoj. Tudi
v Angležih utripa srce in se misel poraja; to
sem si mislil pri razgovoru, to me preveva pri
spominu.

Teden, dva sta prešla. „Zdravstvujte!“ S tem
pozdravom stopi v sobo elegantno oblečen Ja-
ponec. Z gibčnim korakom, oziraje se po sobi,
stopi k mizi tovariša Hančika, ki ga nagovori:
„Čto želate (želite), Ničev“ (Nič posebnega;
beseda ima več pomenov, pravi pomen spoznaš
le po izrazu in kretnji) odgovori naš gost:
„Prišel sem le nekako v obisk.“ „Tovariš
tam zna bolje ruski, zgovorite se ž njim.“ Ja-
ponec pristopi k moji mizi: „No, kak djela
idut“ (kako kaj gre), „Ničev“ (dobro). „Da,
boljševiki imajo krasen program, samo uresni-
čiti se ne da, ljudstvo še ni dozorelo za to.“

„Mislite? Položaja vašega na Japonskem ne
poznam, ampak pogledajmo naš tu v Evropi:
zakaj se narodi bijejo, zakaj se delavsko ljudstvo
bije: kak uspeh bo imelo od zmage te ali one
strani?“ „Prav je, ampak tu Rusi so še daleč
nazaj za uresničenjem boljševisma.“ „To bi
morda mislil tudi jaz, če bi bil doma, a to, kar
vidim tu, me je prepričalo o nasprotnem.“
„Kaj bo z revolucijo?“ „Vam se zdi revolucija
težka; — revolucija je praznik. A ruski
mužik, ki tudi na germanski fronti ne prazno-
val, na notranjem si pa izvjuje svobodo in
zemljo.“ „Kako pa kaj v naših zapadnih drž-
avah?“ „Citajte o bojih, čudno je, da se de-
lavstvo nič ne rgane; ampak v bojih se bo im-
perjalizem vendarle izčrpal.“ „Kaj ste vi po
poklicu?“ „Vrtnar!“ „In vi?“ „Železni strugar!“
(odgovori tovariš) „Jaz sem doktor medicine,
no slabo govorim ruski.“ Zakaj je to pristavil,
jaz ne vem; govoril je ruski točno, gotovo je
judiral na kaki ruski univerzi. Da se morda
izogne zadregi!

S priklopm se je poslovil. Prvič je bilo, da
sem videl Japonca. Rujavo rumene polti, bolj
nizke, ne šibke postave, zgornji čeljusti so mu
pod očesi razmaknjene narazen; mišice na
licu so se mu venomer napenjale in popuščale.
Neudrte čči so mu krožile kot orlu. Je pri njih
splošno svojstvo energija?...

S tovarišem sva se posmejala ne v slabem
namenu, le iz dobrega razpoloženja.

„Je li mogoče govoriti s predsednikom?“ To-
variš Hančik odpre sosednjo sobo: „Mogoče,
kar ustopite.“ Vrata se zapro. „Sami poseti“
pripomni s pričakovanjem proti meni tovariš.
Predsednik T. skliče svoj svet in poroča o
stvari. Odposlanec francoskega poslanstva prosi
da bi poslali agitatorje tudi na Francosko med
nemške vojne ujetnike. Ponudbo se sprejme, če
zajamči vlada svobodno propagando tudi med
francoskim vojaštvom, kakor jo imamo med
ruskim. Odposlanec je predlog v zadregi od-
klonil in mudilo se mu je. Z usnjato listnico
pod pazduho je kmalu zginit pri urodu.

Ruski.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Zatolmin: Seveda, vojne poškodovance lahko
organizirate in dobro bi bilo, da se jih organizira.
V Trstu obstoji že zveza vojnih pobabelcev in in-
validov, sestavljena iz skupin, ki so raztresene po
celem italijanskem delu Julijske Benečije. Zveza,
enako kakor njene skupine, stoji na izrecno razred-
nem stališču. Med slovenskim delom prebivalcev
Julijske Benečije se menda še ni porodila potreba
po taki organizaciji. Da ste zbudili v Trstu,
bi vam toraj priporočali, da se združite in osnujete
pripravljali odbor, ki naj ima nalogo, da zbere v
organizacijo vse tamošnje vojne poškodovance in
pobablence. Ko ste to izvršili, obrnite se našim
potom do imenovane zveze, ki ima sedež v Trstu,
Via S. Zaccaria šte. 3. K prvemu občnemu zboru
dobite govornika, ki vam bo razložil naloge in
uspehe te zveze. Mesečni prispevek po prav najhji,
z ozirom na slabo finančno stanje poškodovancev.
Na tak način samo zamorete priti do boljših pravic.

Nemanič: Naj veša enkrat za vselej in za vsako-
gar: Anonimni dopisi so vsi posvečeni košu. Ako
imate pogum psovati, tedaj imejte pogum tudi pre-
zeti odgovornost za svoje psovke.
Sv. Matej: Odgovor sledi po pošti.

Izdaja za socialistično zvezo v Julijski Benečiji in odgovarja
za uredništvo IVAN REGENT
Tiska tiskarna „Lavoratore“ v Trstu.

ZAHVALA

Podpisani se ginjenim srcem zahvaljujejo
vsem onim, ki so o priliki smrti njihovega
blagega očeta

Fran Eržena

izkazali pokojniku. koliko so ga ljubili in
spoštovali. Posebna zahvala članom društva
„Unije“ in njegovim tovarišem tesarjem.

Idrija, dne 12. aprila 1920.

Žalujoči otroci

Kmečka delav. gospodar. zadruga Dobravljje

registrovana zadruga z omejeno zavezo

vabi na

redni letni občni zbor

ki se vrši

v nedeljo, dne 25. aprila ob 3 pop.

v zadrugnem prostoru.

Dnevni red po pravilih.

Ako ne bi bilo ob določeni uri zadostno število član-
nov, se vrši občni zbor 1 uro pozneje ob vsaki ude-
ležbi.

ODBOR.

Društvena krčma

pri So. Križu pri Trstu

toči izborna belo in črno domače vino
in ima na razpolago vedno gorke in
mrzle jedi. Postrežba točna.

Delavci! Naročajte in širite

„DELO“. To je vaš list, list iz-

koriščanih in brezpravnih.

PROTI:

Sladkorni bolezn, bolezn jeter in ledvic, otaklini želodca in čreves, kroničnemu katarju želodca in čreves, žolčnemu kamenu, hemoroidom in mehurjenim boleznim, putiki in debelosti.

Je najboljšje sredstvo naravna zdravilna mineralna voda „Rogaška slatina“.

„Rogaška slatina“

največje in najmodernejšje zdravilišče v Jugoslaviji.

Midroterapija, elektroterapija, inhalatorji, gimnastika za zdravljenje,

kopelji z ogljikovo kislino,

solne, smrečne, parne, zračne, solne kopelji, kopelji z vročim zrakom,

Voljska soda (12 mož. med temi absolutni konservatoristi). Za vsakovrstne

zabave je preskrbljeno, kakor v največjih svetovnih zdraviliščih. (Umetniški koncerti,

tombole, plesni venčki, gledališke predstave, kino, izleti itd.)

Sezija od 1. maja do 15. oktobra.

RAVNATELSTVO.

Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo

vknjižena družba z omejenim jamstvom

XVII. zadrugno leto — od 1. januarja do 31. decembra 1910 — XVII. zadrugno leto

Mesečni obračun

razdeljeno blago:

v računski dobi

1920

1919

januar Lir. 3.035,666-64

februar 3.389,435-—

Lir. 6.475,101-64

Kron 2.334,591-39

2.790,050-72

Kron 5.124,642-11

Zadrugno gibanje:

Vpisanih zadrugnikov 29. februarja 1920 26.459

31. decembra 1919 24.007

Naraščaj v dveh mesecih 2.452

</